

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt XI. De iis, quæ quia pulchra, sunt mirabilia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

In motu qualiter resplendet sapientia conditoris. *gula multa dicere non possumus, breviter singula perstringamus. Vide quomodo in motu locali sapientia Conditoris appareat. Cogita nunc, unde deest ientibus semper aquis, indeficiens semper vena ministratur; unde motus ventorum educitur, quis infatigabilem astrorum cursum moderatur, quis solem per hiberna descendere signa precipit, quis rursus per æstiva cum signa ascendere facit, quis eum ab oriente in Occidentem ducit, & iterum ab Occidente ad Orientem revehit. Hæc cuncta mirabilia, & soli Deo possibilia sunt.*

Quid etiam de naturali motu dicam? Quis putas, nascentibus cunctis incrementum tribuit, & quasi de quodam oculo naturæ sinu in apertum germinantia educit, rursusque eadem marcentia illuc unde venerant reverti facit? Satis hæc diligenter intuentibus mirabilia apparebunt.

Deinde sequitur motus animalis, qui est in sensibus & appetitibus. Cogita ergo, qualis esse possit, qui sensus omnium viventium fabricat, appetitus creat, & in singulis quibusque animantibus quid appetere & quantum appetere debeant ordinat.

Denique motus rationalis, qui est in factis & consiliis, satis admirationis tibi ingerit, si attendere volueris, quam ineffabilis sit sapientia, quæ omnia hominum facta, omnes voluntates, omnes denique cogitationes cordium ita ad suæ voluntatis arbitrium intorquet, ita imperat & moderatur, ut nihil in universitate possit fieri, quod non ipsa ad decorem operum suorum aut precipiendo aut permittendo fieri velit.

CAPVT IX.

De specie figurisq. rerum.

Hæc de motu pro brevitate dicta sufficiant; deinde sequitur species. Species est forma visibilis, quæ continet duo; figuras, & colores. Figuræ autem rerum multis modis apparent mirabiles. Aliquando ex magnitudine, aliquando ex parvitate, aliquando quia raræ, aliquando quia pulchræ; aliquando, ut interim ita loquar, quia quodammodo convenienter ineptæ, aliquando quia in multis una, aliquando quia in uno diversa. Singula ordine suo prosequamur.

Figura secundum magnitudinem attenditur, quando res quælibet sui generis modum in quantitate excedit: sic miramur gigantem inter homines, cetum inter pisces, gryphonem inter volucres, elephantem inter quadrupedes, draconem inter serpentes. Figura secundum parvitatem consideratur, quando res quælibet sui generis quantitati æquari non potest, ut est succerio in capillo, tineæ in vestimento, vermes & cyniphes, & similia, quæ inter cetera quidem animalia vivunt, sed ceteris omnibus corporis exiguitate dispares sunt. Vide ergo quid magis mireris, dentes apri, an tineæ alas gryphis, an cyniphis? caput equi, an locustæ? crura elephantis, an culicis? rostrum sui, an succerionis? aquilam, an formicam? leonem, an pulicem? tigridem, an testudinem? Ibi miraris magnitudinem, hic miraris parvitatem: corpus parvum magna sapientia conditum. Magna sapientia, cui nulla subrepat negligentia. Illis dedit oculos, quos vix comprehendere potest oculus; & in tam exiguis corporibus sic omnifariam lineamenta naturæ suæ congrua plenissime distribuit, ut nil videas deesse in minimis eorum omnium, quæ natura formavit in magnis.

Que magis miranda videantur?

De his quæ, quia rara sunt, miranda sunt.

RESTAT nunc dicere de his, quæ rara sunt, & ob hoc magis mira videntur. Sunt quidam in rebus conditis, quæ idcirco cum videntur magis mira sunt, quia ad hominum notitiam raro perveniunt, vel ob hoc quod in suo genere pura creata sunt, vel quia remotis sedibus & in abdita naturæ sinibus abscondita. Hæc autem idcirco Creatoris providentia seorsum voluit collocare, oculorum consortio, quæ noxia sunt, non lædente humana societas; eorum quæ pretiosa sunt, specie probetur humana cupiditas; eorum quæ rara sunt, novitate excitata admirari discat humana caritas: postremo ut hæc bona simul & mala quasi eminens posita quodammodo alloquantur hominem, ut attendat quanto studio mala æterna fugere, & bona æterna appetere debet, si pro his temporalibus bonis adipsiendis, & malis evitandis tantos labores sustinet.

CAPVT XI.

De his, quæ quia pulchra, sunt mirabilia.

SEQUITUR de his quæ mirabilia sunt propter pulchritudinem. Quarumdam rerum figuram miramur, quia speciali quodam modo decoræ sunt, & convenienter coaptatæ, ita ut ipsa dispositio operis quodammodo innuere videatur, specialem sibi adhibitam diligentiam Conditoris.

Rursus alia idcirco miramur, quia monstruosa sunt vel ridicula: quorum quidem plurimum, quantum ab humana ratione aliena est, tanto facilius humanum animum in admirationem compellere potest. Quare crocodilus manducans inferiorem molam non movet? Et quomodo salamandra in igne illæsa permanet? Quis dedit ciclo spinas, & docuit eum, ut se pomis turbine disculis involvat, quibus onustus incedens studet quasi plaustrum? Et formicam, quæ hiemis superventuræ præcæ, granis horrea sua replet? Araneam, quæ de visceribus suis laqueos necit unde prædam capiat? Isti sunt testes sapientie DEI.

Est adhuc aliud verum & evidens divinæ sapientie argumentum, quod omne genus simile sibi procreat, & in tam multis similitudo una propagata primæ originis formam non mutat: non ovivitulum, non vacca agnum, non cerva leporem, non leo vulpem; sed in sibi simile propaginem suam extendit omne quod est. Hoc quoque insensibilis natura custodit.

Aliud genus arboris est tilia, aliud fagus, aliud quercus: unumquodque speciem suam habet, & unumquodque generis sui servat similitudinem. Vide folium, quomodo serratis dentibus per gyrum distinguitur: quomodo intrinsecus prodoctis costulis hoc illucque intexitur. Numerum unum, numerum aliud. Omne quod est unius generis, unius invenies & multitudinis & similitudinis. Tot dentes in uno, quot dentes in alio; tot costulas in uno, quot costulas in alio; talem formam in uno, qualem formam in alio; talem colorem in uno, qualem colorem in alio. Ecce quomodo mora, quomodo fraga quælibet granulis adinvicem compactis circumquaque distinguntur: tale unumquodque quale alterum, & omnis natura, quasi cuiusdam intrinsecus dictantis præceptum acceperit, nusquam terminos suos excedere præsumit.

Hoc

Hoc quoque mirabile est, quod in uno corpore constituantur membra, tot membrorum forma, tot loca, tot officia. Ecce in uno hominis corpore quatuor membra: aliud auris, aliud oculus, aliud lingua, aliud nasus, aliud pes, aliud manus: singulis sua forma, sua loca, sua officia; & cum sint ita diversa in se, singula invicem tam cooperantur omnia.

CAPVT XII.

De rerum variis coloribus.

POST figuram sequitur color. De colore rerum multum differere opus non est, cum ipse visus probeat quantum naturae de coris additur, cum tam variis distincta coloribus adornatur. Quid luce pulchrius? quae cum colo em in se non habeat, omnium tamen colorum rerum ipsa quodammodo illuminando colorat. Quid iocundius ad videndum caelo cum serenum est? quod splendet quasi sapphirus, & gratissimo quodam suae claritatis temperamento visum excipit, & demulcet aspectum? Sol sicut aurum rutilat, luna pallet quasi electrum: stellarum quaedam flammis aspectu radiant, quaedam luce rosea micant, quaedam verò alba nunc roscum, nunc viridem, nunc candidum fulgorem demonstrant.

Quid de gemmis & lapidibus pretiosis narremus quorum non solum efficacia utilis, sed aspectus quoque mirabilis est. Ecce tellus redimita floribus, quae iam iocundum spectaculum praebet: quomodo visum delectat? quomodo affectum provocat? videmus rubentes rosas, candida lilia, purpureas violas: in quibus omnibus non solum pulchritudo, sed origo quoque mirabilis est. Quomodo scilicet DEI sapientia de terrae pulvere talem producit speciem.

Postremo, super omne pulchrum, viride quomodo animo intuitum rapit? quando vere novo nova quadam vita germina prodeunt, & recta solum in speculis suis quasi deorsum morte calcata ad imaginem futurae Resurrectionis in laeum pariter erunt. Sed quid de operibus DEI loquimur? cum etiam humanae industriae tantum opere miramur.

CAPVT XIII.

De sensibilibus rerum qualitatibus.

POST speciem de qualitate rerum discere debemus. Ob hoc providentia Creatoris tam diversas qualitates rebus indidit, ut omnis sensus hominis sua oblectamenta inveniat. Aliud percipit visus, aliud auditus, aliud odoratus, aliud gustus, aliud tactus. Vis in pacis pulchritudo colorum, suavis cantilenae demulcet auditum, fragrantia odoris olfactum, dulcedo saporis gustum, aptitudo corporis tactum.

Et quis omnes delicias sensuum enumerare queat? quae tam multiplices sunt in singulis, ut si quis quemlibet sensum per se consideret, quemlibet per se ditatum puer. Quo enim oblectamenta oculorum in diversitate colorum monstravimus, tot oblectamenta aurium in varietate sonorum invenimus: inter quae prima sunt dulcia sermonum commercia, quibus homines ad invicem suae voluntates communicant, praeterita narrant, praesentia indicant, futura nuntiant, occulta revelant: sed et in his ceterae vitae humanae, be-

stis comparabilis videatur. Quid autem concenatur aurium? quid humanae vocis melos iocundum? quid dulces modos sonorum omnium commemorem? Quia tam multa sunt harmoniae genera, ut ea nec cogitatos percurrere, nec sermo facile explicare possit: quae tamen cuncta auditui servantur, & ad ejus delicias creata sunt. Sic est de olfactu. Habent thymiamata odorem suum, habent unguenta odorem suum, habent rosaria odorem suum, habent rubeta, prata, resqua, nemora, flores odorem suum: & cuncta quae suavem praestant fragrantiam, & dulces spirant odores, olfactui servantur, & in ejus delicias creata sunt. Eodem modo gustus & tactus varia habent oblectamenta, quae ex similitudine priorum satis perpendi possunt.

CAPVT XIV.

De utilitate rerum quadruplici.

DE immensitate creaturarum, & de pulchritudine earum quomodo peritimus, non quomodo debemus, locuti sumus: nunc restat, ut ad confidendum earumdem utilitatem transierimus. Utilitas rerum quatuor complectitur: necessaria, commodum, congrua, & gratia. Necessarium unicuique rei est, sine quo ipsa subsistere commode non potest, utpote in victu hominis, panis & aqua; in vestitu, lanae, sive pelliceae, aut qualibet huiusmodi indumenta. Commodum est, quod licet aliquando amplius delectet, sine ipso tamen vita duci potest: utpote in victu hominis, poculum vini, & elus carni; in vestitu, byssus & sericeum, vel quodlibet aliud mollius indumentum. Aprium & congruum est, quod licet utriusque non prodest, ad vivendum tamen convenit: quales sunt tirocinia colorum, pretiosi lapides, & quaecumque ejusmodi censentur. Gratum est ejusmodi, quod ad usum quidem habile non est, & tamen ad spectandum delectabile: qualia sunt: fortasse quaedam herbarum genera & bestiarum, voluerum quoque & piscium, & quaevis similia. Sed dignum valde inquisitione est, quare DEUS haec creare voluit, quae usus hominis (propter quem omnia fecit) non necessaria fore, praevideat? Sed hoc citius cognosceat, si causa & modus humanae conditionis attendatur.

DEUS hominem propter se fecit, cuncta alia propter homines condidit. Propter se fecit hominem, non quod ipse indigeret homine, sed ut homini, quia melius dare nil poterit, seipsum fruendum daret: alia vero creatura sic facta est, ut & subiecta homini esset per conditionem, & delectaretur ad utilitatem. Homo ergo quasi in quodam medio collocatus habet super se DEUM, sub se mundum: & corpore quidem deorsum mundo conjungitur, spiritu autem suum ad DEUM sublevatur. Necessarium autem fuit ut visibilibus condito ita ordinaretur, quatenus homo in eis foris agnosceret, quale esset invisibile bonum quod intus quaerere deberet: hoc est, ut sub se videret, quid supra se appetere. Non igitur decebat ut rerum visibilibus copia in patre aliqua delectationem sentiret, quae ob id maxime insti utra est, ut inest: namabilem aeternorum bonorum essentiam nuntiaret. Hoc est quod diximus, cur DEUS illa etiam creare voluit, quae humanis visibus necessaria non esse praevideat. Si enim sola necessaria tribueret, bonus quidem esset, sed dives non esset. Cum vero necessarius etiam commodus adiungit, divitis bonitatis suae ostendit.

N

Cum

Quam
variae &
multiplices
sunt
sensuum
oblecta-
tiones?

Thom. à Jesu Oper. Tom. II.

Cur De-
us non
solum
necessa-
ria ho-
mini tri-
buerit
bona?